

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Bartók száműzetésének sivár évei

Írta: Martin Cooper

Osztályo

92

Bartók Béla

Idő

1958

Forrás:

Lombosi Néplap

1958. 10. 8.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Helyszám

Közp. nyomt. XX. c.

EDDIG MÉG IGEN KEVÉS részletes dokumentumunk van az európai művészek Amerikába vándorlásáról a két háború között. Nem is tudok arról, hogy komoly kísérlet történt volna e kényszerű kivándorlás lélektani hatásának tanulmányozására. Senki sem foglalkozott azal a kérdéssel, hogy a száműzetés milyen befolyással volt a különböző természetű művészek munkájára, azokra az alkotókra, akik gyakran életük delén kénytelenek voltak életmódjukat megváltoztatni.

Most végre találkoztam ilyenfajta dokumentummal: Agatha Fassett »A géniusz leplezetlen arca« című kötetével, amelyben szemtanú számol be Bartók első száműzetésben töltött éveiről, 1940 őszén történt Amerikába érkezésétől a megbízásokig, amelyek életének utolsó három esztendejét kitöltötték, és valamennyire értelmet adtak életének.

Mert Bartóknak éppen ez hiányzott, amikor partra szállt Amerikában: életének nem volt értelme. Hatvan éves volt, izig-vérig átitatva szülőföldjének otthonos légkörével. Bartók meg akart szabadulni városi, középosztálybeli múltjától, és igyekezett teljesen azonosítani magát a magyar és a román parasztok gondolkodásával, érzéseivel, sőt fizikai érzékelésével. (Hosszú ideig élt parasztok között; száműzetésének első éveiben főként romániai jelenetek elevenedtek meg képzeletében.)

* * *

PATOLÓGIKUS GYÜLÖLETE minden német dologgal szemben nem korlátozódott a náci rendszerre, hanem még a német nyelvre is kiterjedt, pedig azt gyermek-kora óta beszélte. Ez az érzés mélyen gyökerezik a magyar történelemben.

A nyugateurópai kultúra, fő eszköze, a német nyelv évszázadokon át elnyeléssel és kiszorítással fenyegette a magyar nyelvet, amely a legtisztábban a parasztság körében maradt fenn. Bartók a népdalok gyűjtésével és megőrzésével töltött hosszú éveken át megszokta, hogy azonosítsa magát paraszt barátjaival. Jóval különbnek tartotta őket, mint a részben elnémetesedett vidéki kispolgárságot, amelynek maga is fia volt.

Ez kétszeresen megnehezítette az amerikai élet megszokását; bár száműzetése éppúgy, mint Casalsé, saját elhatározásából és elvi megfontolásból történt, valószínű, hogy nem látta előre, milyen gyötrelmekre ítéli önmagát.

A könyv szerzője magyar nő, régi barátinője volt Bartók feleségének. Őszinte odaadással vállalta azt a hálátlan feladatot, hogy Bartók elhagyottságának első éveit valamelyest elviselhetővé tegye Amerikában. Beszámolója mélyesen megindító; a Bartókkal folytatott hosszú beszélgetések — bár aligha adja vissza szó szerint híven — sokkal meggyőzőbb képet adnak Bartók jelleméről, mint Halsey Stevens és Serge Moreux formális tanulmányai.

* * *

BARTÓK AMERIKÁBAN nagyon szegény volt, és kezdetben csak félévre szóló munkát sikerült kapnia; életének bizonytalansága nagyon gyötörte. A könyv írójának nemcsak Bartókék pénzhányával kellett megküzdenie: feladatának érezte azt is, hogy valamelyest megvédje a zeneszerzőt a mechanizált városi élet kínzó hatásától.

Az amerikai városok zaja, a természeti képek, illatok és hangok hiánya állandóan kínozták Bartók rendkívüli érzékenységét. Csak olyan kenyeret akart enni, amelyet éjszaka fateknőben gyúrtak; a gulyás csak akkor volt jó, ha bográcsban főzték a szabadban.

Panaszkodott, hogy hiányzik neki az istállózag; amikor Agatha Fassett nyárra meghívta Vermont Hills-i nyaralójába, Bartókot az izgatta, hogy megművelten a föld, és roskatag a fészker, amelyben nem volt más, mint néhány ócska mezőgazdasági gép. Szenvedélyes rendérzékét bántotta az amerikai vidék könyvelmü, pazarló életmódja.

Ebből a rendkívüli érzékenységből kétségkívül sokat indokol akkor még lappangó, később hosszasan és végzetesnek bizonyuló betegsége is.

(A Daily Telegraph-ból)

estovárosi házinymoda 1926 — 8891